

Santa Susanna/Caseriu de Santa Susanna

Avinyonet del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Santa Susanna, 08792 AVINYONET DEL PENEDÈS.
Emplaçament Al Parc del Garraf, a la plana de la riera de Begues

Coordenades:

Latitud: 41.33153
Longitud: 1.81338
UTM Est (X): 400704
UTM Nord (Y): 4576240

Classificació

Número de fitxa 08013-10
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Antic Romà
Any 1152
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: És un dels pocs conjunts que encara conserven ràfec amb teules pintades amb dent de llop.
Protecció Legal
Observacions protecció: Normes Subsidiàries
Número inventari BIC/MONUMENT/R-I-51-5189/LLEI 16/19850625/BOE
Generalitat i altres inventaris
Accés Difícil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 001100DF06E002
Autoria de la fitxa J.M. Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA

Descripció

Molt a prop del Puig de la Mola, un dels cims més alts del Garraf, i en el fons d'una vall excavada per la riera de Begues, es troba aquest conjunt de construccions enlairat d'alt d'un roquissar d'uns 350 metres de llarg per uns 150 d'amplada. El caseriu que forma es va edificar al llarg dels segles al pla que porta el mateix nom (Santa Susanna), i en el qual circula en meandre, la riera de Begues. Aquesta situació li dona un aspecte majestuós. La llogaret està format per cinc nuclis edificats, un d'ells fortificat, en estat ruïnós o semiruïnós. En destaquen: la Casa Gran, el conjunt de major entitat, situat al punt més elevat; Can Mison, de menors dimensions, Can Blai, a peu de la roca, sota la Casa Gran, i per últim, a la vessant nord-est, hi ha un magatzem utilitzat a l'actualitat com a garatge. La fortificació com a tal, es presenta en la torre quadrangular que destaca al sud-oest de la construcció i per la presència de petites troneres de l'època de les guerres carlines. La porta principal al conjunt està coberta amb un arc escarser i el terra exterior està pavimentat amb pedres. Part de la torre va ser convertida en dipòsits de vi, avui fora d'ús. En l'encavallada de fusta que cobreix aquest es pot llegir, escrit en guix "Año 1897. Queido un rayo en este castillo". El caseriu va anar quedant en un progressiu abandó fins arribar a ser total a mitjans de la dècada de 1970. Són tres els dipòsits rodons, enrajolats i envernissats, més antics que encara es conserven. Sembla ser que durant la dècada de 1950, es van transformar i construir nous dipòsits de forma quadrada. En aquesta època hi havia quatre forns de pa, cinc cases i sis cups. Hi van arribar a viure cinc famílies. Avui tan sols rep la visita del pagès i el propietari, que treballa les terres de cultiu que l'envolten i dels excursionistes i ciclistes de muntanya que visiten el paratge. Respecte de la capella no s'ha trobat cap indicatiu dins el conjunt, però hi ha la tradició de que aquesta es trobaria a l'antic camí d'Olivella (Informació oral Joan Raventós Alabreda, juny 2003). Dels espais més característics del conjunt destaquen la habitació coneguda com a La Prisió, un espai lúgubre, excavat i construït al terra, amb un únic accés des d'alt. Una altra dependència que destaca per la seva curiositat és la que la tradició oral atribueix a la "sala dels nuvis", en la qual en el segle XIX es quedaven tancats i barrats les parelles recent casades del caseriu, passant una breu i econòmica lluna de mel. Els aliments se'ls facilitaven mitjançant una petita obertura a la paret. En aquesta sala hi ha una finestra amb un mig festejador. Hi ha també celler i en els magatzems, localitzats bàsicament al pis superior, es guardaven per al seu assecat gra, ametlles, olives, etc. Hi ha també estances on es guardaven els animals, com ara caballerisses (encara es poden veure els pessebres). Una altra zona derruïda del conjunt era utilitzada per tenir aviram, cunills i porcs. En tota la extensió del pla, i també a les vessants de les muntanyes més properes, es cultiven sobretot la vinya i els arbres fruiters, principalment presseguers, encara que amb la baixa qualitat del sol del massís del Garraf. Als voltants de la caseria hi ha tres pous: un al nord, al costat d'una vinya, un segon en el camí que mena al conjunt edificat, i als seus peus, i un tercer, al sud, al costat del pi blanc centenari. Aquest darrer sembla tenir una gran capacitat de magatzematge, ja que en èpoques de pluja continuada, el pou es desborda molt abans de que l'aigua pugui baixar per la riera de Begues, a lo qual indubtablement també ajuda el fet de que l'aigua de pluja es filtri ràpidament sota terra degut al tipus de terreny del Garraf. Un altre element d'interès a prop és la bassa d'aigua de 500 m³ de capacitat catalogada com a de tercer ordre, segons el Pla de Prevenció Municipal d'Incendis Forestals (PPI) d'Avinyonet del Penedès.

Observacions:

IPAC Núm. 2530 ACCN Inclòs a l'inventari de l'Arxiu Històric del C.O.A.C.

Història

L'indret estava habitat en època ibero-romana, tal i com demostren les restes arqueològiques trobats als voltants. Tres pous proveïen d'aigua als seus habitants fins al seu abandonó, i un dipòsit d'oli evidenciava un cultiu intensiu d'olivera, la qual encara es troba present al pla. El topònim "Quadra de Santa Susanna" apareix documentat des del segle XI, tal com recull l'obra "Catalunya Romànica" (CATALUNYA ROMÀNICA, 1992). Santa Susanna és un testimoni feudal el més antic d'Avinyonet (1953) (SADURNÍ ET AL., 2000). Una quadra medieval era una demarcació amb jurisdicció pròpia dintre el terme d'un castell. Les terres que pertanyien a aquesta demarcació estaven dirigides des d'una fortalesa on vivia el senyor, el qual cobrava impostos als pagesos que les cultivaven. El nucli arquitectònic de la quadra es caracteritzava per la presència d'una fortificació que donava seguretat a un grup de cases i per l'existència d'un recinte religiós. D'aquesta manera els habitants cultivaven les terres properes a la quadra assegurant-se els serveis de seguretat i espirituals que donaven la fortificació i la capella. Santa Susanna era una quadra peculiar, ja que els nuclis habitats s'agrupaven en la penya que presidia el pla, donant ella mateixa suficient aïllament i seguretat. En el cas de Santa Susanna, "Quadra" faria referència a una torre de defensa construïda per part d'algun cavaller, per voluntat del comte de Barcelona Ramon Berenguer I (JUNQUERAS; MARTÍ, 2001). En qualsevol cas, el topònim "Quadres" apareix associat a la parròquia de Sant Pere d'Avinyó, en diversos documents privats del segle XII (JUNQUERAS; MARTÍ, 2001). També apareix Santa Susanna en diversos documents sota l'apel·latiu de "castell", així per exemple en el segle XVII ("lo castell i la quadra, en el terme del castell d'Avinyó". De qualsevol manera, se sap que en el segle XII, la quadra pertanyia al senyor Ramon de Ribes i a la seva muller, Sibil·la, els quals, l'any 1158, van fer donació a Berenguer d'Avinyó del "podium de Sancta Susanna", dins el terme del castell d'Olèrdola i parròquia de Sant Pere d'Avinyó. Aquest els va reconèixer com a senyors i es va comprometre a cultivar les terres de Santa Susanna i aixecar una fortalesa i cases (VILLACAMPA et al s.d.). La falta de documentació potser indiqui el poc desenvolupament d'aquesta quadra a través dels segles. Del període històric compres entre el segle XII i el XIV, no es coneixen documents. De tota manera, dins el llogarret encastellat s'endevina una torre quadrangular que sembla posterior al segle XIII. El 1332 se té testimoni d'una cerimònia d'infeducació que es va celebrar el 26 de gener en la qual el cavaller Guillem d'Avinyó va prestar fidelitat i homenatge al també cavaller Bernat Guillem de Ribes pel feu de Santa Susanna, el qual lliura uns guants com a símbol de potestat senyorial. La història es succeeix en diversos episodis documentats, dels que es destaca la venda de Santa Susanna per part dels Ribes a l'Episcopat de Barcelona el 1389. Altres documents parlen de les relacions de l'Episcopat i Guillem d'Olivella al segle XV, i del privilegi obtingut de tallar llenya, l'any 1484 per les gents de Vilafranca, quan la quadra era senyoriu de Pere Ramon d'Avinyó, habitant de les Gunyoles. Posteriorment apareixen els cognoms de Perpinyà Gelabert i Mas, al segle XVII com a propietaris de l'indret. El cognom Marcé, actual en la possessió d'aquest llogaret, apareix a la documentació l'any 1630 (Jaume Marcé), com a pagès habitant d'aquest indret. Actualment, tant el caseriu com a les terres que la envolten, són propietat de Joan Raventós i Marcé. Aquest indret pertany a la família Marcé amb seguretat des del segle XVIII A propòsit encara es conserva una fita que correspon a l'afrontació de les seves terres i que porta el seu nom "Marcé". A Santa Susanna hi havia rabassaires i no parcers.

Bibliografia

CARBONELL VIRELLA, V. (1981) "Els castells del Penedès" Butlletí de la Biblioteca - Museu Víctor Balaguer, p. 72, Vilanova i la Geltrú. CATALUNYA ROMÀNICA. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol. XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. FONT RIUS, Josep Maria (1969) Cartas de Población y Franquicia de Cataluña. Madrid/Barcelona: C.S.I.C. EL PENEDÈS (1967) "El Penedès", Els castells catalans, Barcelona: Ed. Rafael Dalmau. INVENTARI (1986) L'Alt Penedès. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, núm. 2. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Pp. 16-27. INVENTARI DE PATRIMONI (1980-1985) Servei del Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Núm. 2530. JUNQUERAS VIES, Oriol; MARTÍ ESCAYOL, Maria

Antònia (2001) Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès. Document mecanografiat. LLORACH SANTÍS, S. (1992a) "Castells i edificacions militars de l'Alt ". Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol. XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. P.: 38. MIRET, X. (1983) "La quadra medieval de Santa Susanna" Olerdulae, Any VIII, Núm. 21-22, pp. 22-23, Vilanova i la Geltrú RIBÉ et al. (1989-1998) Inventari del patrimoni arqueològic. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia. SADURNÍ I VALLÈS, Pere et al. (2000) "Dades històriques de l'Arboçar. Del segle XI al XX". Font-Tallada. Butlletí de Sant Pere Molanta i l'Arboçar, núm. 284, febrer del 2000. Sant Pere Molanta: Associació de Pares d'Alumnes de Sant Pere Molanta. VIRELLA BLODA, J. /1968) "Els castell de Santa Susanna", Circular per als socis de l'agrupació excursionista Talaia, Vilanova i la Geltrú.

